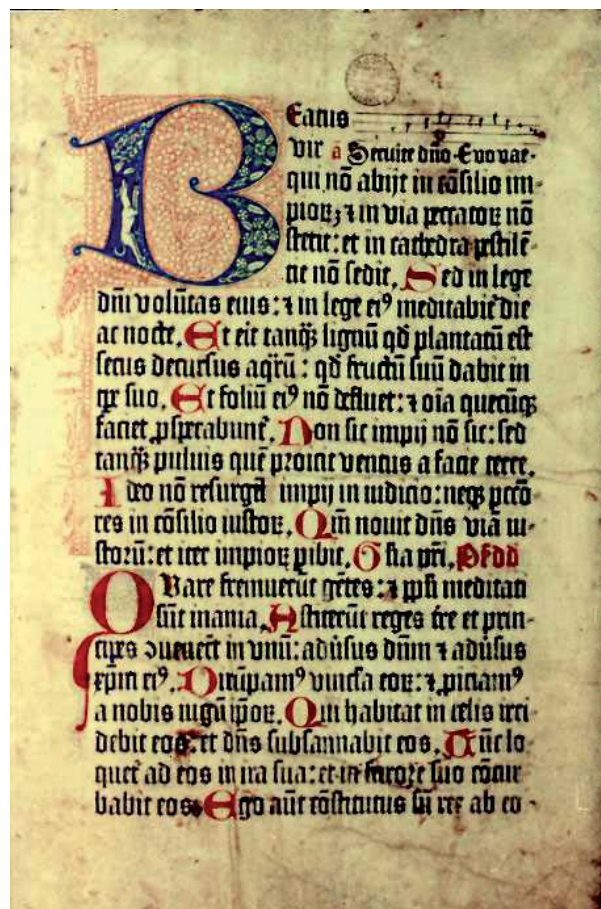

Rozvoj knihtisku do roku 1500

- > datace mnoha tisků je problematická (pokud chybí základní údaje) a vytvářejí se pouhé hypotézy vzniku (např. *Missale speciale*, Basilej, 1473, *Kronika trojanská*, Čechy, 1468 x 1473)
- > nejstarší spolehlivý doklad je německý *Almanach* z 1447 (Mohuč) x spor se Štrasburkem (kde Gutenberg do 1444 pobýval)
- > po prohraném sporu v 1457 se Gutenbergovi pomocníci usazují 1458/59 v Bambergu a 1460 znovu ve Štrasburku, v samotné Mohuči zůstává Johann Fust a společně s Peterem Schöfferem st. rozšiřují původní Gutenbergovu dílnu > ta pak přechází plně pod direkci Schöffera a jeho synů > je předpoklad že jde o neznámého tiskaře B42

- > od r. 1457 prokazatelně spolupracují (viz signet) - přičemž do r. 1502 v této dílně bylo vydáno více než 250 titulů; od počátku se Schöffer (vyučení iluminátorem v Paříži) snažil o nadstandardně vypravené svazky (např. *Psalterium cum canticis*, 1457; *Biblia latina* B48, 1462) = vícebarevné tisky, používali 8 sad písem, poprvé použití některá nová písma (švabach, bastarda, gotikoantikva atp.)
- > sborník *De Officiis* byl prvním dílem antické literatury rozmnožený tiskem + navíc poprvé reprodukována řecká slova
- > v převážné míře se věnovali produkci liturgické literatury

A B C D E F G H I J K L M N O P
 Q R S T U V X Y Z
 a ā b b̄ c c̄ d d̄ e ē f f̄ g h h̄ i ī j k l m m̄ n n̄ o
 ō p p̄ q q̄ r r̄ s s̄ t t̄ u ū v v̄ x x̄ y ȳ z
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

que de virtutibus hoc modo connectitur. In
 primis fides animam quasi quidam circulus cō-
 plectitur. fides spe nutritur. spes dilectione tes-
 netur. dilectio operatione expletur. operatio ad
 summum bonum intentione trahitur. intentio boni
 in perseverantia clauditur. perseverantie deus fons
 omnium bonorum dabitur. Igitur qui hac cathena
 tractus hanc turrem scandens culmen eius
 attingit. non solum se veram vitam cognosce-
 re sed se penitus in ea beate vivere gaudebit.
 quia in ea huius glorie consortis erit. **Frater**
Sere vite et oim beate viventium faciat te deus
participare. q̄ nos omnes ad summū bonū pducatur.
Augustini de vere vite agnitione libellus explic.

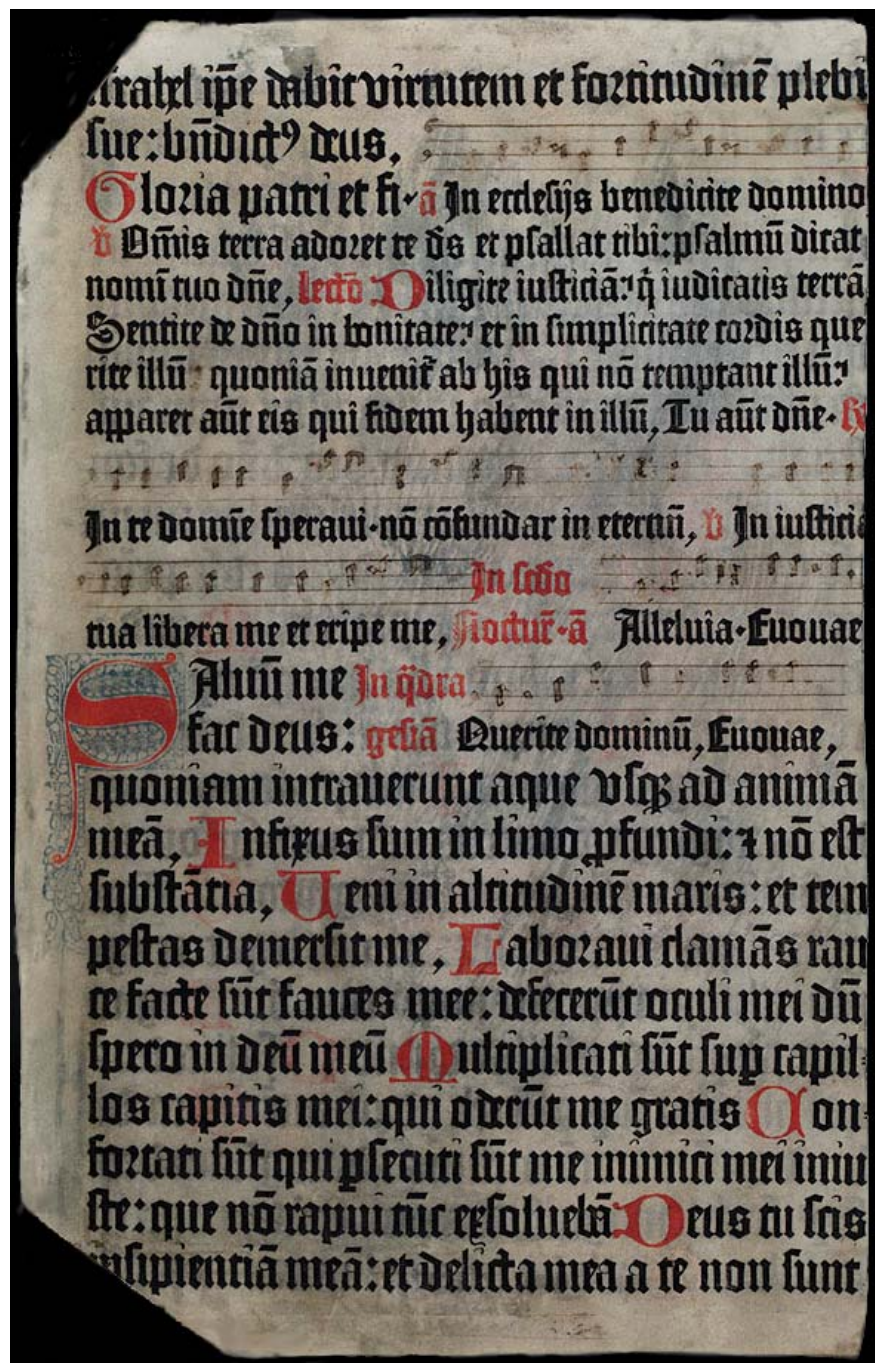
*Joannes Just et Petrus Schoeffer
 Moguntia impressere.*

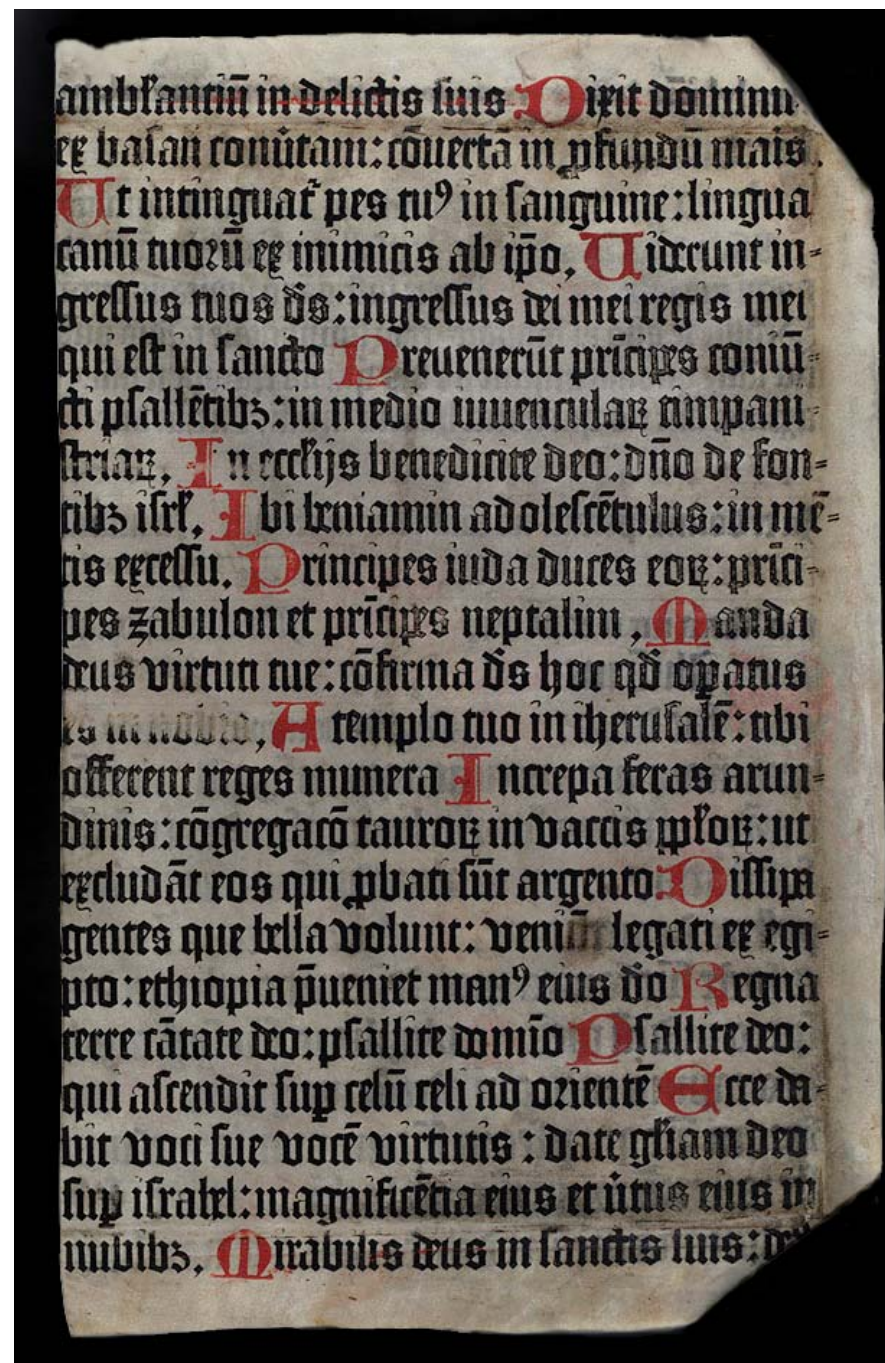
(Pseudo-)AUGUSTINUS, Aurelius, De cognitione verae vitae.
 [Mainz: Peter Schoeffer, kolem 1474]

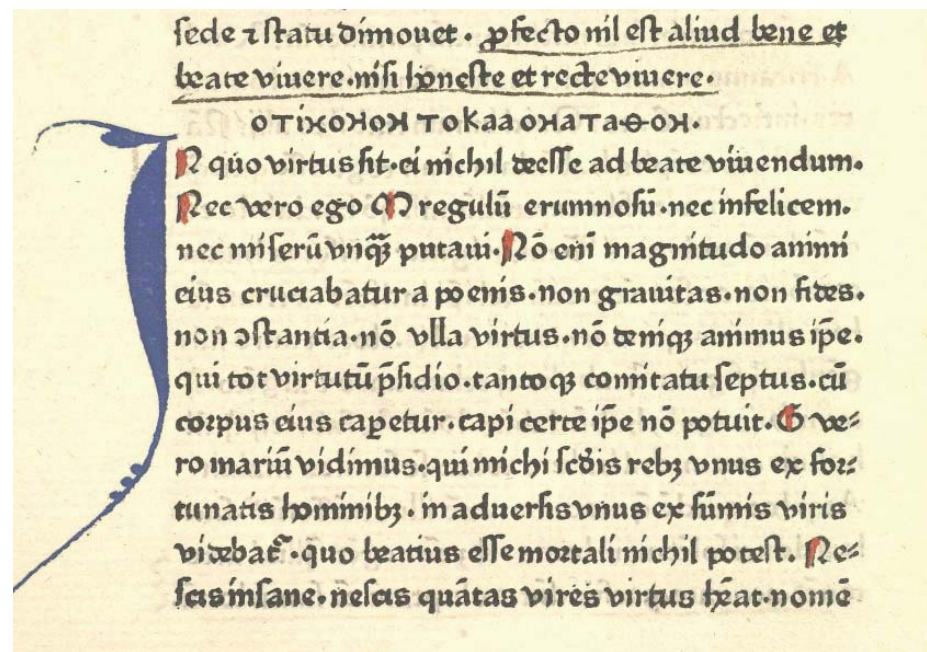
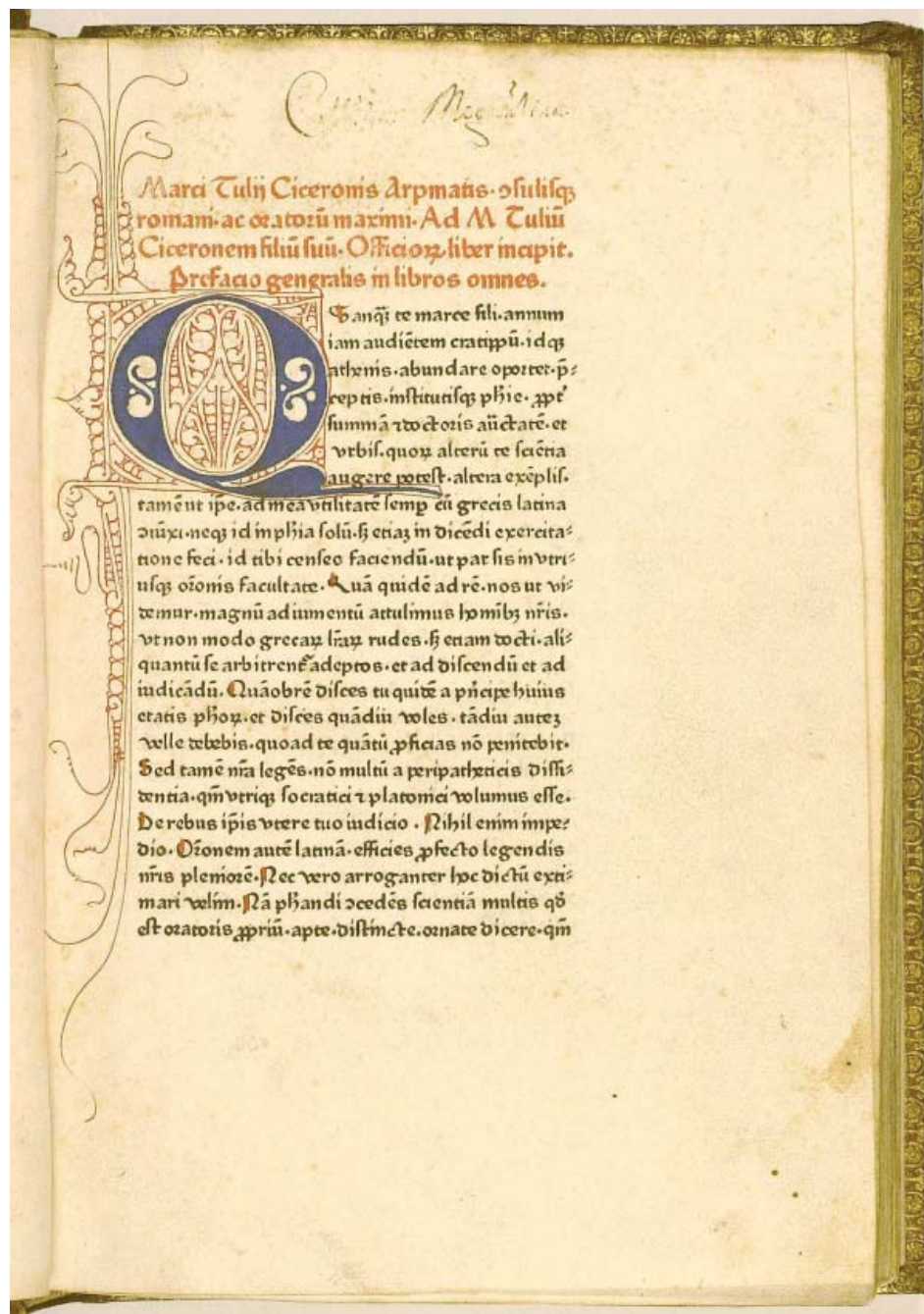
ad eusebiā dei industrie per Johes fust duē
 et Petru schoeffer de gernsbeym clericū di-
 otes eiusdem est consumatus. Anno dñi. M.
 ccc. lxiij. In vigilia assump cōis virg. marie.

PSALTERIUM BENEDICTINUM. [Mainz]: Johann Fust & Peter Schoeffer, 29 srpen 1459 / 350 x 220 mm.

CICERO, Marcus Tullius. De officiis, and Paradoxa stoicorum.
 Hexasticha XII Sapientum de titulo Ciceronis;
 [Mainz]: Johann Fust and Peter Schoeffer, 1465.

Řehoř IX, Pont. Max. Decretales. Mainz:
Peter Schoeffer, 23 listopad 1473.

- > 1465 - Itálie > 2. země, v níž byl knihtisk prokazatelně využit pro rozmnožení textu (hypotéza 1454 - *Passione di Cristo*, ppod. 1462, jižní Německo); doložen je r. 1465, resp. 1467 založením tiskařské dílny v Římě; o několik let později Benátky (1469) - do r. 1500 asi 500 dílen - 37% veškeré produkce; do 17. stol. se pak zdvojnásobuje - zde jsou vazby na mnohá další centra např. Moravu (Matthias Moravus, Matthias Preinlein, Konrad Stahel)
- > podstatnou část produkce tvořila latinská produkce, později italská (Petrarka, *Canzoniere e Trionfi*, 1470), řecká (Constantin Lascarise, *Erotemata*, 1476), zde se tiskl první hlaholský tisk (1493), hebrejský tisk (cca 1470); v poslední řadě se zde rozvinul první nototisk (cca 70. léta)

> asi nejvýznamnější humanistický tiskař = *Aldo Manuzio st.* (Aldus), původně z Benátek - nakladatelská činnost doložena 1494-1515 (pak pokračovali jeho potomci) - soustředil kolem sebe okruh učenců, s nimiž vydával převážně latinské a řecké rukopisy (*Aldi Romani Academia*) - texty se vyznačovaly dokonalou ediční přípravou = bez závažných textových chyb, poprvé se setkáváme s významnou *ediční kritikou*, rovněž vysoká míra typografické úpravy (poprvé použil tzv. skloněnou antikvu = polokurzívu, sazba se vyznačovala důmyslným využíváním interpunkce); je prekurzorem vydávání menších, dostupných knih osmerkového formátu, dalšími typografickými detaily, které rozvinul byly marginálie a číslování řádků (odstavců); dokonalým způsobem využíval spojení dekoru, ilustrace a barvy (typu) papíru

- > jeho knihy jsou ozn. jako *aldinky* = vedle zmíněných položek ještě využíval charakteristické „typizované“ vazby - kdy nekomfortní dřevěné desky nahradila lepenka a potah z marokému se slepotiskem (zlatý, barevný) s charakteristickou grafickou podobou - známe asi 1400 titulů
- > mezi nejstarší Manuziovy tisky patří Theokritovy Idyly, řecká gramatika Erotemata, Aristotelovy, Vergiliovy a Aristofanovy texty; fenomenálním výkonem z hlediska využití všech kvalit nového média (sazba, ilustrační možnosti, iniciály apod.) vstoupila do dějin kniha Francesca Colonny *Hypnerotomachia Poliphili* (1499) - která se stala etalonem estetických postupů renesanční knižní tvorby

TRIVMPHVS

ce ligatura alla fistula tubale, Gli altri dui cū ueterrimi cornitibici con-
cordi ciascuno & cum gli instrumenti delle Equitante nymphe.

Sotto loquale triūphale seiughe era laxide nel meditullo, Nelq̃le gli
rotali radii erano infixi, deliniamento. Balustico, graciliscienti seposa
negli mucronati labii cum uno pomulo alla circunferentia. Elquale
Polo era di finissimō & ponderoso oro, repudiante el rodicabile erugi-
ne, & lo incēdiofo Vulcano, della uirtute & pace exinale ueneno. Sum-

mamente dagli festigianti celebrato, cum moderate, & repentine
riuolutiōe intorno saltanti, cum solemniissimi plaufi, cum
gli habiti cincti di fasceole uolitante, Et le sedente so-

pra gli trahenti centauri. La Sancta cagione,

& diuino mysterio, in uoce cōsonē & car-

mini cancionali cum extre

ma exultatione amo-

rofamente lauda

uano.

*

PRIMVS

EL SEQVENTE triūpho nō meno mirauaglioso del primo. Im-
pero che egli hauea le quatro uolubile rote tutte, & gli radii, & il meditul-
lo defusco achate, di candide uenule uagamente uaricato. Netale certa-
mente gestoe re Pyrrho cum le noue Muse & Apolline in medio pulsar-
te dalla natura impresso.

Laxide & la forma del dicto q̃le el primo, ma le tabelle erāo di cyaneo
Saphyro orientale, atomato de scintille d'oro, alla magica gratissimo,
& longe acceptissimo a cupidine nella sinistra mano.

Nella tabella dextra mirai exscalpto una insigne Matrōa che
dui oui hauea parturito, in uno cubile regio colloca-

ta, di uno mirabile pallacio, Cum obstetrice stu-

pefacte, & multe altre matrone & astante

Nymphe Degli quali uscua de

tro ouo due spectatissi

me stelle.

*

- > alegorický text o putování Poliphila za Poliou doprovází 171 dřevorytů, předpokládá se, že jde o umělce z okruhu Giovanna Belliniho - inspirace doprovodem Dantovy Božské komedie, ale jsou více odvážné - výrazné je spojení grafik a písma, jednoduché, ale velmi elegantní iniciály s průpletem
- > po M. smrti pokračuje tiskárna v produkci hodnotných knih na vysoké typografické úrovni (mj. zavedli do knihtisku mědiryt - 1537), na konci 16. stol. M. syn (také vzdělaný filolog a filosof) tiskárnu přivedl ke krachu

Symmetria & quicquid tecta superba facit.
 Hic regum cernes exculpta palatia, cultus
 Nympharum, fontes, egregiasque epulas.
 Hinc bicolor chorea est latronum. expressaq; tota
 In labyrinthis uita hominum tenebris
 Hinc lege de triplici quæ maiestate tonantis
 Dicat, & in portis egerit ipse tribus
 Polia qua fuerit forma, q̃ culta, triumphos
 Inde Iouis spectat quattuor æthereos.
 Hæc præter, uarios affectus narrat amoris,
 Atque opera & quantum sæuat ille Deus.
 Hic cum Vertumno pariter Pomona triumphat.
 Lampasio fiunt hic quoque sacra deo.
 Hic templum est ingens omni perfectius arte
 Sacrorum ritus multiplices ueterum.
 Mox aliud templum uitiatum dentibus æui
 Cernes, hicque animo plurima grata tuo
 Tartareas sedes. epithaphia multa, ratemque,
 Qua uehitur Veneris per freta uasta puer.
 Exhibitos que illi summos reuerenter honores
 Omnibus a diuis æquora quotquot habent.
 Hinc hortis, pratisque uide distincta cythæra,
 In cuius medio curua theatra patent.
 Hicque Cupidineum poteris spectare triumphum.
 Hic fons, & paphiæ forma uerenda Deæ est.
 Quæ circa tumulum celebrentur Adonis amati
 Annua per Vencrem, Naiadas que leges.
 Hæc rerum series contenta uolumine primo
 Hæc noua diuini somnia Poliphili.
 Nata ubi sit, qua stirpe, quibusque parentibus orta
 Polia, qui sequitur explicat inde liber.
 Et quis condiderit Taruisii mœnia primus.
 Hinc seriem longi totus amoris habet.
 postremo ornatus liber est appendice longa
 Quam legere ingratum non puto lector erit.
 plurima sunt etiam, piguit, sed cuncta refert.
 Accipe quod cornu copia larga dedit.
 Ecce iuuat, prodestq; liber, si temnis utrūque
 Non libri culpam crede, sed esse tuam,
 Finis.

ro da parte alquanto malamente la riponea. Perseueraua dunque mirabondo alle acceptissime uetustate.

INTRATO ALQUANTO POLIPHILLO NELLA DESCRIPTA PORTA, CVM GRANDE APIACERE ANCORA VEDEVA EL MIRO ORNATO DIL SVO INGRESSO. ET VOLENDO POSCIA RETRO RITORNARE, VIDE EL MONSTRIFERO DRACONE, ET ELLO OLTRA EL CREDERE PER TERREFACTO PER LOCHI SVBTER RANEI PREHENDE FVGA. ALLA FINE EXPECTATISSIMO EXITO RETROVANDO PER VENE IN VNO LOCO AMENO.

AGNA ET LAVDABILE COSA SENCIA fallo farebbe il potere facilmente narrare, & ad puncto disertare la incredibile factura, & inopinabile componimento dilla uastissima struttura, & la granditudine di tanto edificamento, & dilla spectatissima porta in loco edito & conspicuo comodamente situata. Dique il dilecto dil contemplare excedeva la grande mia admiratione, perche me Ioue arbitraua ad gli superi ardua nò essere qualūque factura, sospicando quasi che da niuno artifice, & da humano sapere, nò potesse componere tanta uastitate & tali amplissimi concepti esprimere, & tanta nouitate excogitare, & cum tanta elegantia ornare, & disporre cum tanta singulare symmetria, scencia supplemento & correctione perfettamente definire, dilla prefata struttura la sua preclara & inexcogitabile ostentatione.

Per tale ragione non dubitarei unquantulo che si il naturale historico mirato questo o inteso hauesse, che spreta lagypto, & la idustria & lo ingegno degli artifice sui mirado. Iquali indistincte & diuerse officine distributi, da essi statuarii electa una parte scalpenda & consignata la pceritate, & cū tāta Symmetria pfectamēte poscia tutte cū il suo frusto cōsentiuano & alla cōpositiōe di uno ingente colosso tāto definitamēte, quanto si da uno solo artifice depolito fusse. Et la sagace solertia di Satyro architecto & de gli altri famosi. Et p̄cipuamente ad Simandro lopamirifica dil pstante Memnone di tre magne statue dil sūmo Ioue in uno solido saxo exscalpte. Dille quale una sedēdo li pedi ouero la piāta septeni cubiti excedeva. Harebbe cū ragione paruifatto. Harebbe & simigliantemēte ceduto quiui il stupeo miraculo dilla statua dilla magnanima Semirami nel monte Bagisano di stadii. x. & vii. in scalpta. Et tacēdo ancora dilla isolēte magnitudine

POLIPHILLO INCOMINCIA LA SVA HYPNEROTO
MACHIA AD DESCRIVERE ET LHORA, ET IL TEM-
PO QUANDO GLI APPARVE IN SOMNO DI RITRO-
VARSI IN VNA QUIETA ET SILENTE PIAGIA, DI-
CVLTO DISERTA. DINDI POSCIA DISAVEDVTO,
CONGRANDE TIMORE INTRO IN VNA INVIA ET
OPACA SILVA.

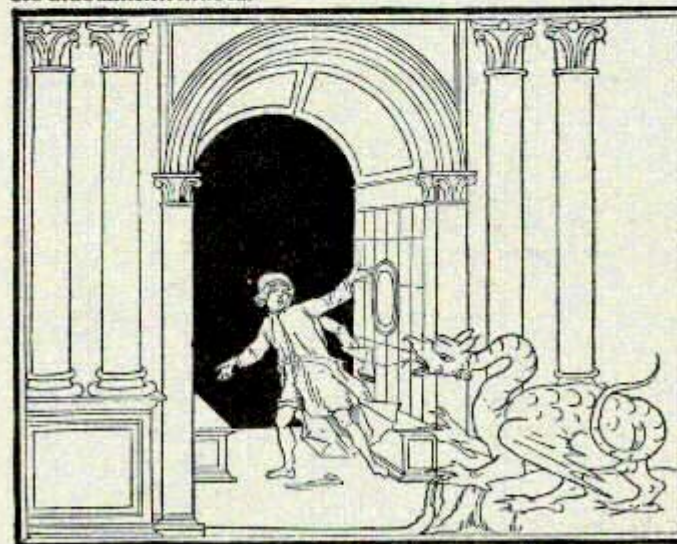
HYPNEROTOMACHIA POLIPHILI.

AVRORAE DESCRIPTIO.

HOEBO IN QVELHORA MANAN
do, che la fronte di Matuta Leucothea candi-
daua, foragia dalle Oceane unde, le uolubile
rote sospese non dimonstraua, Ma sedulo cum
agli sui uolucris caballi. Pyroo primo, & Eoo al-
quanto apparendo, ad dipingere le lycophe
quadrighe della figliola di uermigliante rose, ue-
locissimo insequentila, non dimoraua. Et cor-
ruscante gia sopra le cerulee & inquiete undu-
le, le sue irradiante come crispulauano. Dal quale aduenticio in quel pun-
cto occidua dauale la nō cornuta Cynthia, sollicitando gli dui caballi del
uehiculo suo cum il Mulo, l'ouno cādido & l'altro fusco, trahēti ad lulti-
mo Horizōta discriminante gli Hemisperii peruenuta, & dalla pūia stella
aricētare el di, fugata cedeua. In quel tempo quādo che gli Rhiphæi mō-
ti erano placidi, ne cum tāta rigidecia piu lalgente & frigorifico Euro cū
el laterale stando quassabondo el mandaua gli teneri ramuli, & ad i quiete
re gli mobili scirpi & pōtati iūci & debili Cypiri, & ad uexare gli pliche
uoli uimini, & agitare gli lenti falici, & proclinare la fragile abiete sotto gli
corni di Tauro lasciuianti. Quanta nel hyberno tempo spirare solea. Si-
milmente el iactabondo Orione cessando di persequire lachrymoso, lor-
nato humero Taurino delle sete sorore.

In quella medesima hora che gli colorati fiori dal ueniente figliolo di
Hyperione, el calore ancora non temeano noceuoole. Ma delle fresche la-
chryme de Aurora irrorati & fluidi erano & gli uirenti prati. Et Halcyo-
ne sopra le æquate onde della tranquilla Malacia & flustro mare, ad gli sa-
buleti litori appariano di nidulare. Dunque alhora che la dolente Fero

le lingue uibrante cum le peccinate maxille di pontuti & ferrati denti stri-
dente, Cum la corpulētia di squāmeo corio, labēte sopra lo ostracato pa-
uimento scorrendo, Cum le ale uerberante il ruiuido dorso, Cū la longa
coda lapsi anguinei grandi nodi stricatamente inglobaua instabili. Ome
moribondo da spauentare il Belligero & loricato Marte, & di far trepida-
re il terribile & alexicaco Hercule, cū tutta la sua torosa & molorchia Cla-
ua. Et di riuocare Theseo dalla tentata impresa, & dal temerario incepto.
Et da perterrire il gigāte Typhone piu che gli superni Dei nō fureno per
territi da lui. Et da perdere qualūque hirsuto, obstinato, & impenetrabile
core, quantūque mai li fusse. Heu me da ritrahēre il cōlisero Atlante dal
suo officio, non che homo adolefcēte & micropsycho, & tra lochi icogni-
ti solo inerme & sospetoso di periculo ritrouātise. Et auidutomi che egli
era fumiuomo di tetro fiato, & exitiale come dritamēte suspicaua, diffiso
di qualunque uasura, & di campare il mortale periculo, scēcia quasi spiri-
to, nel pauculo animo, ciascuna diuina potentia tremendo & perterrefa-
cto diuotamente inuocai.

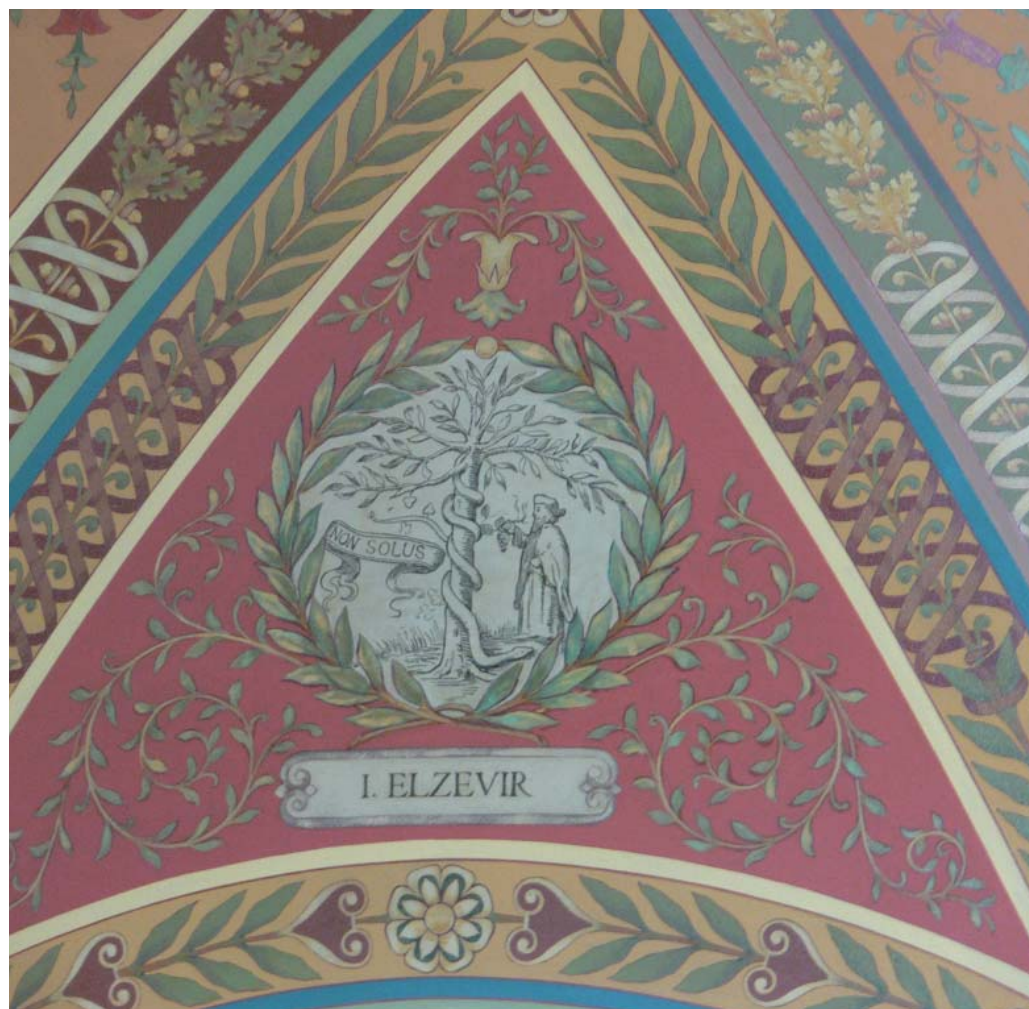
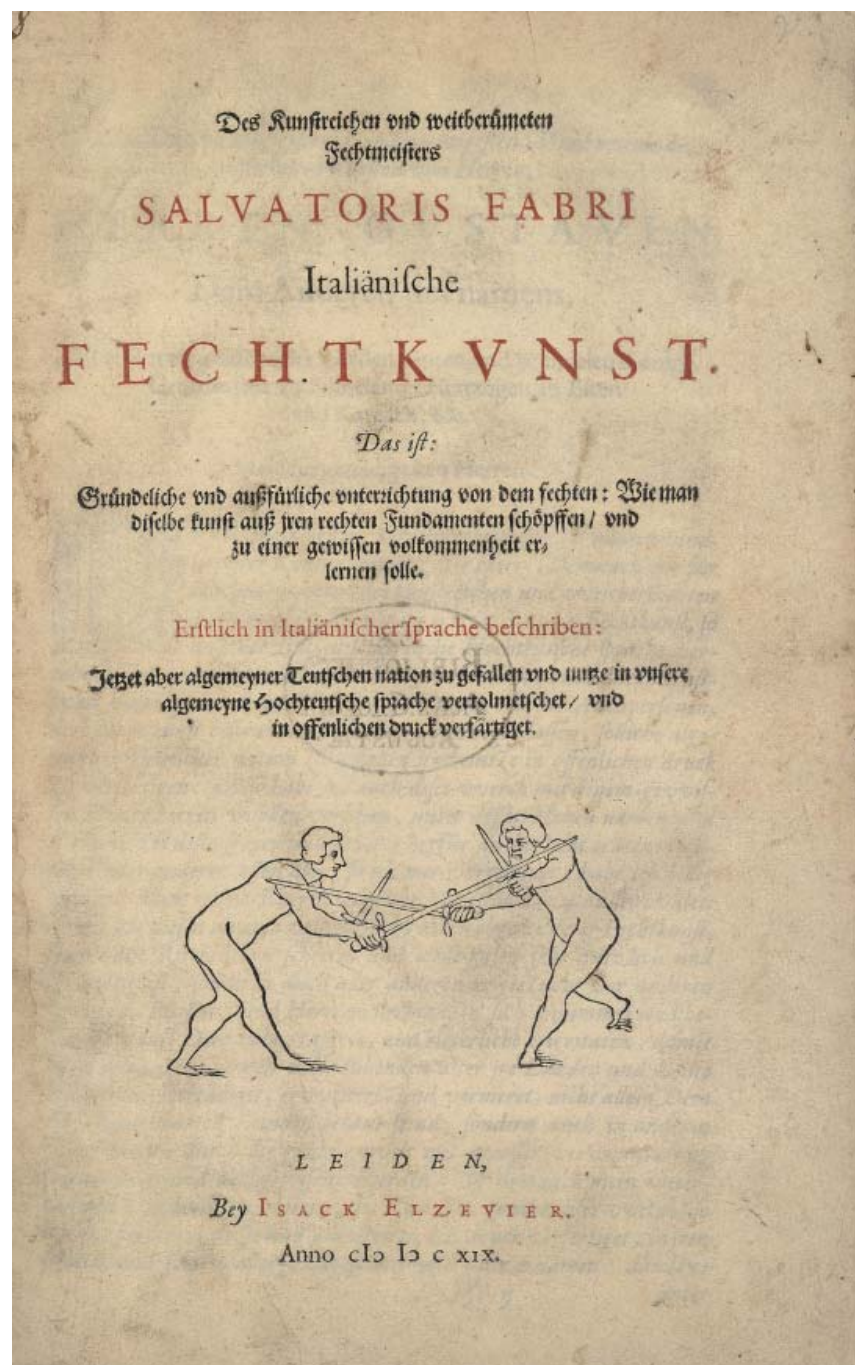

Et scēcia mora conuerse le spalle nella obscuritate intrādo, alla presta
fuga me cōmisi, referēdo solitamēte perfugire, gli gia incitati pedi. Cum
sūma pñicitate infcio nelle iūiore pte dil tenebricofo loco acupendo pe-
nettrādo, per diuerse & oblique riuolutione & ambage di meati perfugen-
do. Oue

- > významným střediskem knihtisku bylo Nizozemí (spolehlivý zač. 1473 - Utrecht) - od 80. let. 15. stol. do poč. 18. stol zde působila významná rodina tiskařů a vydavatelů Elzevierů, patřící později ke kalvinisticky orientované inteligenci, která měla zásluhu na šíření jejich spisů; působili celkem ve 4 městech
- > dali vzniknout tzv. aukčnímu prodeji knih (1604), především však jsou proslaveni novým kapesním formátem knih (90x40 mm zrcadlo sazby), tzv. elzevírky (to bylo umožněno zavedením drobných písmových typů = kladen důraz na kvalitu přípravy v písmolijně)

- > jejich nakladatelství bylo střediskem (protestantské) vědy a kultury
 - vydávali široký program - ve formě ucelených edicí - převážně cizojazyčnou literaturu, později vědecká díla (filosofie, geografie, historie, didaktika, politologie: vyšli zde Thomas Hobbes, Erasmus Rotterdamský, Hugo Grotius, Jean-Baptiste Moliere; specifickou edicí byla geografická řada drobných spisů nazývaných „republika“ o jednotlivých národech Evropy, Afriky, Dálného Východu - vyšel zde Thomas Campanella, nebo např. *Respublica Bohemiae*

NICOLAI HEINSII
DAN. FIL.
POEMAT A.

ACCEDVNT
JOANNIS RUTGERSII,
Quæ quidem colligi potuerunt.

LVGD. BATAV.
Ex Officinâ ELSEVIRIORVM
Academ. Typograph.
c1o Ioc liii

Cur Nonno
R H E N U S I B E R
dicatur.

EPIGRAMMA JOCOSVM.

DVm modo sepositis agitat convivia curis,
Mistaque Phœbææ Martia turba sedet,
Inter mille jocos, quibus alta palatia rident,
Hæc quoque cum multis quæstio mora fuit:
Ille tui vates operis, cur dixerit, Evan,
In tibi sacrato carmine, Rhenus Iber.
Sed neque Grammaticos inter qui dicere possêt,
Nec quibus in tabulâ pingitur orbis, erat.
Miles adhæc ridens, frustra quod quæritis istic,
Hoc ducis Hesperii dextra docebit, ait.
Nec mora, Germanis infers fera, Spinola, signa;
Et cedit Rheni viribus unda tuis.
Sic dubitat nemo, bene quin dicatur Iberus,
Quod voluit nemo credere, Nonne, tibi.

DANIELIS HEINSII

Votum ad Halcyones pro in-
columitate

JOANNIS RUTGERSII.

Aλκυόνες πάντῳ χαλκιδωνίῳ, ἀνασσει
Μοῦναν ἀκυμάντῃ μητρὲς δὲ παλοῖνς,
Νῦν

Nῦν
Πο
Εἰ δέ
Α
Υ' μμ
Ωδ
Ὀφρ
Ὀφ

R

Vos
Nunc a
Pall
Si decu
Opt
Distem
Tun

Alterna
Musa

- > podobné dílny tzv. oficiny vznikají v jiných zemích
- Francie - rodina Estiennů - nejprve liturgické spisy (komentované biblické texty), později rozsáhlé komplety antických autorů a encyklopedií
=> šlo o humanistický prototyp souhrnného lidského poznání (známý už ve středověku = organon) *Dictionarium historicum ac poeticum* (1553)
- Švýcarsko - Johan Frobenius - kolem r. 1490 odchází z Německa do Basi-
leje a zakládá zde akademii humanisticky orientovaných vzdělanců (Soda-
litas Basiliensis); od 1514 s přestávkami u něj jako korektor a editor svaz-
ků pracuje Erasmus Rotterdamský; nejstarší tisk *Biblia latina* (1491);
zde publikována podstatná část Erasmových spisů (Holbein jako grafik
Chvály bláznovství), ale i dalších filosofů T. More, Eusebius etc.

- > Čechy - kolébka českých tisků = Plzeň (vývoj analogický = jako Polsko navázáno na německé dílny > tj. ne na tendence prvních hlaholských tisků (Chorvatsko, 1491) nebo cyrilských (ČH, 1493)) > první doložitelná tiskárna = Plzeň, 1476 > tiskař vyučený v Bamberku - *Arnoštiny statuty*
- > dle jiných pramenů má první knihou být tzv. *Kronika trojanská* (1468) = dle latinského textu Historia destructionis Troiae (13. stol.) - na základě analýzy prvotisků umístil její vznik již J. Dobrovský do Plzně (po r. 1476) > problém s datací díky explicitu „od narozenie syna Božieho počíname 1468“ - knihu objevil již B. Balbín (kniha má jedinou iniciálu a ta byla ručně vytvořena + chybí celý text vůči tzv. oseckému rukopisu)

- > následujícími nově vznikajícími tiskařskými dílnami byly Vimperk (1484), Praha (1487), Kutná Hora (1489); Praha se postupně stala sídlem čs. knihtisku - *Bible pražská* (1488) => neznámý tiskař, jehož činnost je doložena mezi lety 1488-1515 (údajně Jan Kampa) x knihu objednal pod. konšel Severin (jeho syn pak tisknul Lutherovy texty po r. 1520)
- > tiskař Arnoštových Statut > 3 latinské a 4 české prvotisky (pouze *Statuta synodalia* v explicitu zmiňuje Plzeň, 1476 a *Missale Pragense*, 1479) - sázeny převážně bastardou - u českých tisků opatřených akcenty, poměrně nekvalitní sazba (neregulované mezery atp.)

tiehu sie dogegles zemis. Alak indigige sie w
 ffergla zemis. Agergla namnnyw wselam zgich
 slawne. witergla. ypgiliffneho obohageme. Al
 tohom swym hojne obietu gastez gimis. Jakozto
 swym pomognemom wte walge awoyme.

Dzborzem. Dista. Dwo
 ge ahanebne zahubem
 krale. Kaum. Donta die
 digneho semnohym
 kmezaty. Dany. Dytis
 re ypanoffim. Dwoan
 skym. Diesttany. Al
 porozprodami zen mla

dyeh. Alpanen vsslechtelych kwiegnec sluzbie a
 porozeti tee kusne apzeurozeng panny. Exiony to
 ho krale. Dwoanske. wzeminstwo krale. Delamona
 Duzie snaznie prohle dmetie a vzyte ial fu wto
 to swetie diwne przhody. Alze dmydy vzyte gne
 gt wlike przhody bezprawie nezli mstati. Aleb
 male bezprawie gestit yako gisla mala. Ktezto
 plodi plame wlikey admydy wssie obgy skodny
 Du take mieti by sie vzyti. Kuali kmezata y pam
 Czozemgom neprzekazeti. Kteziz dogrich wlasti
 prosuwa potgebu sie przhem bez gich skodny. Aleb
 tohoto swreta sstiesie gestit iakozto nebe nastalee
 wpsoket mzy. amzke wssiz swet. obyge go wlastni
 wlastnosty. Alak gym kto narywssie skypen ssties

Dad doc Jacob dat ahoue da
 die vordongen verkouft w
 den in egipten. Doe sprack
 hey zo synen soenen wariu
 versumet u dat Ich ham g
 hourt dat da weiff verkou
 wut in egipten lant. Gar
 ken dar in geldet ons da
 noittoest dat wir leuen m
 gen in niet vertzet en i

Klęzko! dawno wiesz no
winy dachdy zapadagi. **B**
flak mektere wiesz dawno daw
no gsu pomimuly. **A**terezto
swu welikosti duostopy gsa
widy ziwigie pamietli. **H**e
am gzech wtehosti slopym wchey
zemim mroz zasladi. **A**lm
minuleho gasu wtecha leta
wsnulu mlgedliwosti zawrze
ti. **M**eb trwagi wnieh dzieue
dalych wiesz welednosti w
tawna zpominame. **E**dzyto przydkow kupo tomim gceg
Spwa wiernym pisnem poslana. **A**ldawnych o kka
dagow wierna popsame k. **A**zto swym zachowaniem
minule wiesz zalkoito przytomne gcepmie okazuge
Almizow statcznych kterezto sluchy swieta wiel
dawno skze smet poklul. **B**edliwym kmh gitanim ze
we obrzy duchom nassim oznamng. **P**roto. **T**wo
panskeho **D**iesta zresseme neme hodne by kterafo dlu
heho gasu. wieku wtehosti bylo zablazeno. **M**ez aby
wstawigym zpominamim kretlo namysli lidske. **A**lm
mnohych pisargow mka wiernym pisnem ge popsala
Onory take o kladagi teto przychody skalu prawdu
obyge gem hergowym wrozliga podobienstwie gsu
przetewali. **T**ake ze gsu o sledany neprawdy. **A**lle
wymyslone basnie sepsawse. **O**ezymingto zaswych
Compendium Historie Regum
Urit amor Paridem, nuptam rapit, armat atridem
ultio. Iuanatur, fil Machina, Troja crematur.

386
Hę wteto. **T**ronige neme polożeno gad
ned leto odstworzenie swieta to? **D**obyte
azkaze. **D**iesta. **T**royanske? **P**roto; slussia
wiediet je sie gest stalo leta trzetie? **S**udze z
Dobyske? **G**e? panowanie **C**emur; gmeno bylo
Aldon. **A**terezto miel gest. xxx. synow kmlha
ch. **S**udzy. **A**dmahelstych wedwazate kapito
le. **A**lto sie gest dalo odstworzenie swieta po
gtyzech tisyzech po stu apo gtenagti letech
miesierze. **A**zhna apredustawonim **D**iesta **A**zim
ske? **T**izista atyzidzei let. **A**lle ze. mjesto **A**zim
ske wstaweno gest od **A**omula przed. **M**aroz
nim. **P**ana nasseho. **I**hesu krysta. **S**edm set
apatnagti let. **B**eddy oddobyte **D**iesta. **T**roya
skeho az do **M**arozenie. **P**ana nasseho. **I**hesu
krysta syna bozieho. **M**inulo tisyze set apiet
mez zitma let aze gcz od **M**arozenia syna boze?
pozynamie **M**.cccc. lxxv. **A**proto; setzuzge
ta leta wshromadu. **B**eddy od dobyte **T**roye az
dosedoby minulo gest dwa tisyze let adewadesa
te apiet lech. *Compendium totius*
Urit amor Paridem, nuptam rapit, armat atridem
ultio; Iuanatur, fil Machina, Troja crematur.

> **Bible pražská** je první českou a vůbec slovanskou tištěnou Biblí (1488) v menším foliu na 610 listech; na konci jsou připojeny rejstříky epištolních a evangelních čtení na neděle, středy a pátky - šlo o tzv. 4. redakci (rukopis uložen v MZK); další tisky: např. Ezopovy bajky (1488) - 1. čs. ilustrovaný titul (zachováno jen několik listů - otočený štoček = jde zřejmě jen o korekturní obtahy) vycházející z Ulmského vydání; Pasionál (1495) a Nový zákon (1497/98) jsou typograficky kvalitní sazby s ilustracemi, dvousloupcová sazba doplněná ilustracemi s pokročilou šrafurou; výrazná změna 1501 - Petrarkovy Knihy - titulní dřevořez = zachycuje autora při psaní s kolem štěstí jako alegorií života

6.
Dole Elleny jara pan. Luty / 1.
Ewie w tte pa na : gte Jan viii Wawiesse geizs zastu
ziko zwas : ko wessel zchm? Mediele kwietna Ep
E ffilip w y ka : to gigte nasobie go y : ko wstawie gt bo
Ga otge Passige Mat xxvii Wieteli ze po dwu dni : ko s
w xxvii znamenawse kumen straz Czte mar wgi ka kdpise
pri geizs tge : ko spafiz nas nawpofsi Wutery passige
Mat w xiiii Biesse god teranka aprzefnig : ko w pat s
nagte : kdwegom hrobowym Strzeda passige An
xxi Przibizowasse se den swatecny : ko w trzymesietma
gestie zadny nebiessie polozon Weliky gtwrtet ep i k
ko gedenagte : kdpz se schaziete wespolek : ko abychd stie
to swietem nezahymli Czte Jan w trzynagte Przedeone
swatecny weli konogim s ko Tak abychd y w y gmi i
Wpatek Passige Jan w gedenagte Wessed geizs
zwgedimky swym : ko w dwatenagte : kdpzto fu polozili
ger Welika nog Ep wprwm korpnto w y Wymet
te stary kwas : ko gistoty a prawdy Czte Mar wssstna
gte Maria magdalena a ma : ko Jakoz gt powiediel s
Wpondieli skutkow apo w desate ka Stoge petr vpro
stzed lidu rzeki : ko Wssigem stergiz wierze wnie? Czte
An w gtrmesietme ka Dwa zwgedimkow ge? gdiesta tu
ko wlamani chlaba Wutery : skutkow apo w tryna
gte ka Wstaw pawel a raku pokynw aby mlgeli wege
muzie bra s ko wzgieszew geizs krpsta pa na Czte Luk
w xxviii Stal geizs vprostzed vgedimkuom : ko Wierz w
ssmi narody Mediele promodne Wssic
ko goz se gt narodilo zboha : ko ma
sobie Czte Jan we dwagate ka
ko Ziwot mieli wegmno ge?
i pe w y ka krpstus trpiel gt
wassch Czte Jan w desat
Geden owgimez a ge pa
i Spetra w ii ka W
wkrystu geizs pan
nevgiete mne s ko
iii : epi Jakub

Gewenie S Jana

ni passis: dwazj zafir: trzeti kalcedon: gtwrti smatig s
paty sardony: sstety sardony: sedmy kyzolit: o smy kyzolit:
waty topasus: desaty kyzopasus: gedenacty pacimki: dwa
nagty ametyst Al zu bran : dwanagt perel gt wgedne s
kajde : a gdena kajda brana byla zgedne kajde perly Twli
ge miesta giste iako stlo przeswietle achm? se wnie newi
diel neb pan budz wssmogucz gt chm ge? abemnek Al
to miesto nepotrzebuge slunge am miesiege aby swietili s
wnie neb iastnost bozi ofswiegowati ge bnde : a swiege ge?
gt beranek a choditi budn narodowe w swietle ge? a kuko
we zemsti przimesu slawu swu acest dome? Al bny ge? ne
budu zawierany wedne neb ta nocy nebudu Al budn nopsi
dome? slawu acest narodow Newegde dome? nic possiwz
mienesko am ten gestto gimi oghawnost alez gedime ti sterzi s
fu napsani wknisach ziwota abemni Al xxi

Wkazal mi gt potok wody ziwie stkwicz pako kzy
sttal te kuzj odstolige bozie a temntow Al vprost
zed rzeka miesta toho sobu strann potoka drzewo
ziwota neta dwanagtero owoge nakazdy miesiege wydawa
ge owoge siwe Al listie drzewa toho k zdawi narodow : a
nig zlozegenesko gij wiege nebudetale stolige bozie a te
rankowa bnde wniem Al sluzebnicy ge? sluziti ge? bnda a
natwarz ge? patrzyli bnda a gmeno ge? bnde nagelech
gich Al nogy gij wiege nebudu Al nebudu potrzebawati
swietla odswiege am swietla slumecne? : neb pan budz bu
de gim swietiti a kufowati bnda nawieky wieknow Wze
kl mi gt S lowa tato gsut wierna a prawu : apan budz
duchwoch prorogkch poslal gt angela swesko aby vkazal
sluzebnikom gesko ty wiegy stery se magi skora stati Al
prygdat rzehle Blassoslaweny kto ofstizieka slow proro
gtwie knis tiechto Al ia Jan stery sem sstetel a widiel ty
to wiegy : a kdpz sem ge sstetel a widiel padl sem abych se
klaniel przed nogama angela toho stery mi tyto wiegy o
kuzowal W rzeki gt mi ukled aby toho negimilnebt sem
spolu sluzebnik twog a bratry twych prozoknow ty tiech

> do r. 1500 - 4 dílny (20 titulů Praha / 15 Plzeň / 3 Vimperk / 1 Kutná Hora) - což odpovídalo standardu jiných středoevropských zemí (např. Polsko, Rakousko); na Moravě oproti Č. (Brno, 1486) - tiskař vyučen v Benátkách (ppod. Matthias Preinlein a Konrad Stahel) = *Agenda Olomucensis* - byla nepoměrně vyšší úroveň typografické úpravy (pozdně gotický ráz) - celkem asi 23 titulů (+3 Olomouc) nepříliš tematicky pestrá, volnější atmosféra bez zřetelné cenzury (po r. 1562 Jednota bratrská - Ivančice, Kralice (do r. 1619))

Enchiridion S. Cyrilli
**In nomine sancte et individue trinita-
tis: Amen. Incipit agenda scđm cho-
rum Olomucensem: Et primo benedi-
ctio Salis et Aquę dominicis diebus**

Diutoriū nostrū p̄ circulū anni.
in oīe dñi. Qui fecit celū et terrā
Deus in adiutoriū meū intēde.
Domine ad adiuvandum me festina.
Deus in adiutoriū meū intēde.
Domine ad adiuvandum me festina.
Deus in adiutoriū meū intēde.
Domine ad adiuvandum me festina.
Gloria patri et filio et spiritui sancto.
Sicut erat in principio et nunc et sem-
per: et in secula seculorū: Amen. Ik yri-
eleison. Chriſteleison. Ik yriel. Pater
noster etc. Ave Maria. Credo in deū.

Sine Oremus subiungat.

Exorcizo te creatura salis per deū
vinū. ✠ per deū verū ✠ per deū
sanctum ✠ per eū q te p̄ Heliseū pro-
phetam in aquā mitti iussit: vt sanare-
tur sterilitas aque: et efficiaris sal exor

pontifices regem nō habem⁹ nisi cesarē. Et
cum. Rñsorio finito officians icipit añ.

Simon dormis non potuisti vna hora vi-

gilare mecum vel iudā non vides quō nō dor-

mit sed festinat tradere me iudeis. Quati-
nita officians dicit. A diutoriū no-
strū in oīe dñi. Qui fecit celū. Oratio.

Onipotens sempiterne de⁹ flos
mūdi: odor suavitatis et origo na-
scētū: qui oīa legis et pph̄arū oracula
ī filij tui dñi nr̄i iesu xpi hūilitate decla-
rasti: quiqz etiam venienti Ierosoli-
mam: deuotam illi cum ramis palma-
rum: Ac iustis laudibus: hodierna

no pteritu z futurū: pteritu vt doct⁹. fu-
 egis legit. Et plr legi turū vt docēd⁹
 gitis legūt. Preterito ipfecto legebas le-
 bat. Et plr legebam⁹ legebatis legebant.
 pfecto legi legisti legit. Et plr legim⁹ legi-
 vellegere. Preterito plusqzperfecto le-
 as legerat. Et plr legeram⁹ legeratis le-
 ro legā leges leget. Et plr legemus lege-
 mpatiuo mō tpe presenti ad secundaz z
 rā lege legat. Et plr legamus legite legāt
 to tu legito ille. Et plr legam⁹ legitote le-
 guntote. Optatiuo modo tēpore presen-
 impfecto vtinā legerē legeres legeret.
 m legerem⁹ legeretis legerent. Preteri-
 z plusqzperfecto vtinā legissem legis-
 si vtinam legissemus legissetis legis-
 sēt. Coniunctiuo mō tpe presenti cum le-
 gat. Et plr cum legamus legatis legant.
 impfecto cum legeres legeres legeret. Et
 legerem⁹ legeretis legerent. Preterito
 legerim legeris legerit. Et plr cum legeri

- > z 39 knih je převážná část česky psaná (jen 5 latinských) => laicizační tendence doznívajícího husitství + potřeby čtenářské obce; šlo vlastně o obranu vůči silnému importu z Německa, např. v Brně se výroba orientuje hlavně na akcidenční tisk (donáty, nástěnné almanachy, odpustky)
- > jazykově srozumitelná díla, většinou oblíbené epické tituly + upevňující se pozice humanismu rozšiřuje nabídku; chybí klasická díla, scholastické texty, tiskoviny denních zpráv apod.;